

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1821-1936)

Ε. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ (1923-1936)

2. Τα κόμματα από το τέλος του Μικρασιατικού πολέμου μέχρι τη δικτατορία του Ι. Μεταξά

1η φάση: 1923-1928

κόμματα Φιλελευθέρων:

α. στόχος ο εκσυγχρονισμός της χώρας, σύμφωνα με ευρωπαϊκά πρότυπα

β. οπαδοί των Φιλελευθέρων:

- αστοί επιχειρηματίες, (οι οποίοι αναζητούσαν συνθήκες σταθερότητας, σύγχρονους και αποτελεσματικούς θεσμούς)
- πρόσφυγες
- αγρότες στους οποίους είχε παραχωρηθεί γη

γ. στην πολιτική πρακτική οι Φιλελεύθεροι ήταν αντιμέτωποι με δύο χρόνια προβλήματα: τη σχέση της πολιτικής εξουσίας με τους αξιωματικούς και το καθεστωτικό

δ. σχετικά με το καθεστωτικό, άλλοι οπαδοί ήταν υπέρ της αβασίλευτης και άλλοι υπέρ της βασιλευμένης δημοκρατίας

ε. όσον αφορά τη σχέση του κόμματος με τους αξιωματικούς, από τη μια μεριά γινόταν κατανοητό ότι η πολιτικοποίησή τους δημιουργούσε κινδύνους για το πολίτευμα, από την άλλη όμως το φαινόμενο είχε αποκτήσει τέτοια δυναμική, ώστε δεν μπορούσαν να το αρνηθούν, καθώς υπήρχε κίνδυνος προσεταιρισμού των αξιωματικών από την αντίπαλη παράταξη

σύνταγμα του 1927:

α. σημαντική πολιτική τομή η ψήφιση νέου συντάγματος, διαδικασία που ξεκίνησε το 1924 και ολοκληρώθηκε μόλις το 1927

β. εγκαθιδρύθηκε το πολίτευμα της αβασίλευτης δημοκρατίας

γ. στη θέση του βασιλιά τοποθετήθηκε Πρόεδρος της Δημοκρατίας, που τον εξέλεγε η Βουλή και η Γερουσία, η οποία αποτελούσε νέο, δεύτερο νομοθετικό σώμα

2η φάση: 1928-1933

εσωτερική πολιτική κατάσταση:

α. στις εκλογές του 1928 οι Φιλελεύθεροι κέρδισαν τις 178 από τις 250 έδρες

β. με τη μεγάλη αυτή πλειοψηφία, οι Βενιζελικοί είχαν τη δυνατότητα να στερεώσουν την κοινοβουλευτική δημοκρατία

γ. οι Βενιζελικοί είχαν τη δυνατότητα να γεφυρώσουν το χάσμα που υπήρχε μεταξύ των αντίπαλων πολιτικών παρατάξεων

δ. οι ηγεσίες και των δυο μεγάλων κομμάτων (κόμμα Φιλελευθέρων και Λαϊκό κόμμα) επέδειξαν καλή θέληση και προσπάθησαν να γεφυρώσουν το χάσμα

ε. οι Βενιζελικοί όμως δυσπιστούσαν για την καλή θέληση του κύριου αντιπάλου, του Λαϊκού κόμματος, και επιπλέον φοβούνταν ότι μόνο ο αρχηγός του Π. Τσαλδάρης ήταν διαλλακτικός, και ότι σε περίπτωση ανάδειξης αντιβενιζελικής κυβέρνησης θα κυριαρχούσαν τα ακραία στοιχεία

στ. οι βενιζελικοί αξιωματικοί δεν ήθελαν το συμβιβασμό, επειδή φοβούνταν ότι μ' αυτόν τον τρόπο το Λαϊκό Κόμμα θα μπορούσε να αυξήσει την επιρροή του, να κερδίσει τις εκλογές και να επαναφέρει στην ενεργό υπηρεσία πολλούς αντιβενιζελικούς αξιωματικούς

ζ. τα ακραία στοιχεία αλληλοϋποβλέπονταν και οι δυνατότητες να γεφυρωθεί το χάσμα περιορίζονταν

έργο της κυβέρνησης των Φιλελευθέρων έως το 1932 :

- α. κατά την περίοδο 1928-1932 η Κυβέρνηση των Φιλελευθέρων έχει να επιδείξει σημαντικά επιτεύγματα σε ό,τι αφορά την οικονομική ανόρθωση της χώρας, την παιδεία και την εξωτερική πολιτική
- β. στις εκλογές του 1932, όμως, οι Φιλελεύθεροι υπέστησαν μεγάλες απώλειες και έχασαν την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών της Βουλής
- γ. σε νέες εκλογές το 1933 επικράτησε ο συνασπισμός του Λαϊκού Κόμματος

3η φάση: 1933-1935

κίνημα Νικόλαου Πλαστήρα :

- α. ο Πλαστήρας, με την ανοχή του Βενιζέλου, επιχείρησε στρατιωτικό κίνημα, θέλοντας να εμποδίσει το Λαϊκό Κόμμα να σχηματίσει κυβέρνηση
- β. ο Πλαστήρας συμμαχούνταν τις ανησυχίες των βενιζελικών αξιωματικών, οι οποίοι έβλεπαν να εκτίθεται σε κίνδυνο η επαγγελματική τους εξέλιξη, εάν σχημάτιζε κυβέρνηση το Λαϊκό Κόμμα
- γ. το κίνημα κατεστάλη, όμως στην πολιτική ζωή έκανε ξανά έντονη την παρουσία της η τακτική της βίας. Εκτός από τους στρατιωτικούς άρχισαν και πολιτικοί να δικαιολογούν ξανά τη χρήση βίας

κυβέρνηση Παναγή Τσαλδάρη :

- α. η κυβέρνηση Τσαλδάρη προέκυψε από τις εκλογές του 1933
- β. επιχείρησε να ακολουθήσει έναν ήπιο δρόμο
- γ. ανακοίνωσε ότι δεν θα υιοθετούσε την τακτική των αυθαίρετων διώξεων των αντιπάλων, αλλά θα στηριζόταν μόνο στην ανεξάρτητη δικαιοσύνη
- δ. τρεις μήνες μετά το κίνημα του Πλαστήρα, έγινε απόπειρα δολοφονίας του Βενιζέλου
- ε. το γεγονός αυτό όξυνε τα πνεύματα και ο φανατισμός και στα δύο στρατόπεδα έφτασε στο αποκορύφωμα με την αποστράτευση βενιζελικών αξιωματικών
- στ. αυτό προκάλεσε ανασφάλεια στους βενιζελικούς, πολιτικούς και στρατιωτικούς
- ζ. οι αντιβενιζελικοί αξιωματικοί, όσο ενίσχυαν τις θέσεις τους, τόσο ασκούσαν πίεση στον Τσαλδάρη να διακόψει τις συνεννοήσεις με τους Φιλελευθέρους
- η. οι έντονες αντιθέσεις ανάμεσα στα δύο κόμματα οδήγησαν και τα δύο στο φόβο ότι το καθένα αποσκοπεί στην διάλυση του άλλου

αποτυχημένο πραξικόπημα Βενιζέλου (1935) :

- α. σχηματίσθηκαν συνωμοτικοί κύκλοι αξιωματικών διαφόρων αποχρώσεων, οι οποίοι λειτουργούσαν ως ομάδες πίεσης στα θεσμικά όργανα και περίμεναν να βρουν την ευκαιρία για επέμβαση.
- β. ο Βενιζέλος προχώρησε τον Μάρτιο του 1935 σε αποτυχημένο στρατιωτικό κίνημα, αποσκοπώντας και πάλι στην κάθαρση του στρατού και της αστυνομίας από τους βασιλικούς
- γ. η κυβέρνηση Τσαλδάρη, υπό την πίεση των αξιωματικών της, σκληραίνει τη στάση της: διέλυσε το Κοινοβούλιο, παραβιάζοντας το σύνταγμα, και προκήρυξε εκλογές για Εθνοσυνέλευση
- δ. οι Φιλελεύθεροι απείχαν από τις εκλογές της 9ης Ιουνίου 1935
- ε. στις 10 Οκτωβρίου 1935 ο Γεώργιος Κονδύλης επιχείρησε στρατιωτικό κίνημα, με στόχο την παλινόρθωση της βασιλείας

4η φάση: 1935-1936

προς τη δικτατορία του Ι. Μεταξά :

- α. το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στην αβασίλευτη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%, προϊόν πρωτόγνωρης νοθείας και τρομοκρατίας
- β. επιστροφή του βασιλιά Γεωργίου Β' και παραίτηση της κυβέρνησης Κονδύλη
- γ. ο Γεώργιος Β', έχοντας την υποστήριξη των βασιλικών αξιωματικών, ακολούθησε προσωπική πολιτική. Διέλυσε την Εθνοσυνέλευση
- δ. προκήρυξε εκλογές για τις 26 Ιανουαρίου 1936

- ε. στη νέα Βουλή, οι Αντιβενιζελικοί είχαν μία έδρα περισσότερη από τους αντιπάλους τους και κανείς δεν μπορούσε να σχηματίσει κυβέρνηση
- στ. στις 27 Απριλίου, επειδή τα μεγάλα κόμματα αδυνατούσαν να συνεννοηθούν για το σχηματισμό κυβέρνησης, καθώς το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν ήθελε να υποστηρίξει τους Φιλελεύθερους, έδωσαν ψήφο εμπιστοσύνης στον Ι. Μεταξά, ο οποίος είχε πάρει μόλις το 4% των ψήφων στις εκλογές
- ζ. ο δρόμος για την υλοποίηση των δικτατορικών σχεδίων του Μεταξά ήταν πλέον ανοιχτός

Δ ι κ τ α τ ο ρ ί α Μ ε τ α ξ ά :

- α. την 4η Αυγούστου 1936, με την προσυπογραφή των περισσότερων υπουργών και
- β. με την πρόφαση του κομμουνιστικού κινδύνου λόγω επικείμενης 24ωρης πανελλαδικής απεργίας,
- γ. ο Μεταξάς, με τη σύμφωνη γνώμη του βασιλιά,
- δ. ανέστειλε την ισχύ βασικών άρθρων του συντάγματος και διέλυσε τη Βουλή
- ε. ο Μεταξάς ήταν σε όλη του τη σταδιοδρομία εχθρός του κοινοβουλευτισμού και υποστηρικτής αυταρχικών μεθόδων στην πολιτική
- στ. όταν του δόθηκε η ευκαιρία, έκανε πράξη τις θεωρίες του
- ζ. η δικτατορία του Μεταξά έβαλε τέλος στη Δημοκρατία του Μεσοπολέμου και σε μία ολόκληρη εποχή της πολιτικής ιστορίας της Ελλάδας